

Slobodan Srećković, *Akches*, (Volume One), Osman Gazi-Murad II (699-848 AH), Belgrade [Belgrat] 1999, 190s.; *Akches*, (Volume Two), Mehmed II *Fatih*- Selim I *Yavuz* (848-926 AH), Belgrade [Belgrat] 2000, 186s.

Rahmetli Cüneyit Ölçer'in çok erken vefatı Osmanlı nümizmatigi araştırmaları için çok büyük bir kayıp olmuştur. Araştırmacının geniş kapsamlı araştırmaları vefatıyla yarıda kalmıştır. Bunun yanısıra, Türk Nümizmatik Derneęi'nin *Bülten*'inde Osmanlı nümizmatigiyle ilgili bazı değerli makaleler yayımlanmıştır. Yine, son zamanlarda Necdet Kabaklı'nın *Mangır* isimli çalışması (İstanbul 1998) bu sahadaki önemli bir boşluğu doldurmuştur. Bu sahada daha yeni bir çalışma Belgratlı araştırmacı Slobodan Srećković tarafından yapılmıştır. Bu araştırma burada çeşitli yönleriyle tanıtılacaktır.

şu ana kadar iki cildi yayınlanan çalışma, Osmanlı hanedan silsilesi esas alınarak hazırlanmıştır. Çalışmanın birinci cildi Osman Gazi (s. 11-13), Organ Gazi (s. 15-28), Murad I Hüdavendigâr (s. 29-38), Bayezid I Yıldırım (s. 39-51), Fetret (Interregnum) (s. 53-107), Mehmed I (s. 109-149) ve Murad II (s. 151-184) devirlerini kapsamaktadır. Birinci cilt hicri-miladi yıl listesi (s. 185), bibliyografya (s. 187-188) ve içindekiler (s. 189-190) ile son bulmaktadır. Araştırmanın ikinci cildi ise, Osmanlı defineleriyle ilgili yayın listesinden (s. 9-10) sonra, Mehmed II Fatih (s. 11-84), Sultan Cem (s. 85-92), Bayezid II Veli (s. 93-125) ve Selim I Yavuz (s. 127-180), bibliyografya (s. 181-182) hicri-miladi yıl listesi (s. 183) ve içindekileri (s. 185-186) ihtiva etmektedir. Araştırmacı her bir hükümdarın döneminde evvela, hükümdarın sikkeleri, sikke ağırlıkları ve dönemin nümizmatik problemleri hakkında genel bilgiler vermekte ve daha sonra sikkeleri, önyüz ve arka yüz olarak tiplere ayırmaktadır. Daha sonra ise, tiplere göre tasnif edilen paraların çizimleri yapılarak, bu paraların hangi darp yerlerinde kaç yıllarında basıldığı ve bu paraların nerelerde bulunduğu uzun bir liste halinde verilmektedir. Paraların fotoğrafları da bu listenin sonuna eklenmiştir.

Araştırmanın en dikkate değer yönlerinden birisi, bu kadar çok sayıda Osmanlı sikke tipinin ilk kez bu çalışmada sistematik olarak tespit edilmiş olmasıdır. Slobodan Srećković'in tespit ettiği tipler, bundan sonra yapılacak araştırmalar için temel teşkil edecektir.

Araştırmanın en ilgi çekici kısımlarından birisi de, Osman Gazi b. Ertuğrul'un sikkesiyle ilgili bahistir (c. I, s. 11-12). Esasen, daha bundan iki yüz yıl kadar önce Alman şarkiyatçı J. Von Hammer, Osmanlı tarihine ait meşhur eserinde, kaynaklara dayanarak Osman Gazi'nin kendi adına hutbe okutup sikke bastırıldığını zikretmişti. Bundan yaklaşık 25 yıl kadar önce İbrahim Artuk'un Osman Gazi'nin paraları ile ilgili bir tebliği bu sahada bilim dünyasında büyük yankı uyandırmıştı (bkz. Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920) Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi, 11-13 Temmuz 1077), (Ankara 1980, s. 27-33). Bu ilgi çekici mesele hakkındaki kısmı, önemine binaen burada yansıtıyoruz. Slobodan Srećković'e göre, Osman Gazi'ye nisbet edilen para pek çok mesele içermektedir. Evvela, paranın ön yüzü şekil itibariyle İlhanlı sikkelerine benzemektedir. Ancak, yazı stili ve hakkaklık bakımından İlhanlı paralarıyla bir ilgisi yoktur. Bu dönemde Anadolu Beyliklerinin İlhanlılar'ı her bakımdan örnek aldıkları bilinmektedir. Sikkenin altındaki yazılar hariç her iki yüzündeki yazılar mânâ olarak aynıdır. Ancak bu yazılar, ilginç bir şekilde, iki farklı *hakkâk* (Para kalıbı yapan sanatçı)'in elinden çıkmıştır. Slobodan Srećković burada şu soruları sormaktadır: Yeni bağımsız olan küçük bir beyliğin niçin bu hakkâka ihtiyacı vardı? Neden paranın ön ve arka yüzleri farklı hakkâkların elinden çıkmıştır? Bu paranın tek bir örnek halinde (unik) bize ulaşması nasıl mümkün olmuştur? Yine, araştırmacının ele aldığı bir başka sorun üzerindeki "*duribe*" (basıldı) kelimesi ve harflerin yazımında kullanılan noktalar. Araştırmacıya göre, Osman Gazi'nin parası eğer Orhan Gazi'nin paraları ile mukayese edilecek olursa, Orhan Gazi'nin paralarında "*duribe*" (basıldı) kelimesinden sonra, mutlaka bir darp yerinin adı gelmektedir. Bu paralarda eğer darp yerinin adı yoksa, "*duribe*" kelimesi de yoktur. Öte yandan, harflerin altına üzerine konulan noktalar ilk defa I Murad ve Emir Süleyman zamanında kullanılmaya başlanmıştır. Araştırmacıya göre, Osman Gazi'ye ait olduğu ileri sürülen para, Gazan Mahmud (1295-1304)'un "çift dirhem"i örnek alınarak hazırlanmıştır. Ancak, ağırlık itibariyle Gazan Mahmud'un çift dirhemi ve para standartlarıyla hiçbir ilgisi yoktur. Osman Gazi'ye ait olduğu ileri sürülen para bir "*akçe*"dir. Yine Ditrich Schnädelbach'ın İlhanlı devri para ağırlıklarındaki değişim ile ilgili yeni bir çalışması, Osman Gazi'ye ait olduğu ileri sürülen akçede olduğu gibi 6 ¹/₂ kırıtlık paranın ancak hicri 723 yılından sonra basıldığını göstermektedir (bkz. *Ilkhan oder Beylik? (Probleme der anatolischen Münzprägung des 14. Jh.)*,

Oriental Seminar in Tübingen, Tübingen 1988). Buna göre, bu paranın Osman Gazi'ye ait olamayacağı anlaşılmaktadır. Burada şu soruyu da sormak mümkündür: Eğer bu para Osman Gazi'ye ait değilse, kime aittir?

Araştırmanın ikinci cildinin başında (s. 9-10), Romanya ve diğer Balkan ülkelerinde şimdiye kadar yayınlanan (ya da yakın bir gelecekte yayınlanacak olan) Osmanlı definelerinin bir listesi verilmiştir. Bu çalışmanın, bundan sonra yayınlanacak *akçe* definelerinin tahlil ve tetkikine son derece büyük bir kolaylık sağlayacağı muhakkaktır. Esasen, Türkiye'de sayısı önemli bir yekun tutan böyle definelerin yayınlanarak bilim dünyasına sunulması, gerek nümizmatik, gerekse iktisat tarihi araştırmaları için yepyeni veriler sağlayacaktır. Bu alanda araştırma yapacak araştırmacılar, Slobodan Srećković'in büyük bir emek vererek ortaya koyduğu çalışmasından sonra, şimdi bu sahada çok daha emin ve süratli adımlarla ilerleyebileceklerdir. Bu çalışmanın aynı zamanda define yayınlarına da büyük katkı sağlayacağı muhakkaktır. Araştırmanın üçüncü cildi, nümizmatik araştırmacıları tarafından büyük bir ilgi ile beklenmektedir.